

Duaal leren in het buso

*Advies over het voorontwerp van decreet betreffende
het duaal leren in het buitengewoon secundair
onderwijs van opleidingsvorm 3 en 4*

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Onderwijs op 7 mei 2018

**Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 14 juni 2018 met
eenparigheid van stemmen.**

Vorbereiding: commissie Onderwijs-Arbeidsmarkt op 23 mei 2018 onder
voorzitterschap van Mil Kooyman en commissie Buitengewoon Secundair
Onderwijs op 31 mei 2018 onder voorzitterschap van Willy Claes

Dossierbeheerder(s): Roos Herpelinck en Marleen Colpin

1 Bijkomende leeransen maar ook nood aan versterking van de succesvoorwaarden

De Vlor is al langer vragende partij om bijkomende leeransen te creëren voor jongeren in het buitengewoon secundair onderwijs. In zijn advies over de modernisering van het secundair onderwijs vroeg hij om een globale visie te ontwikkelen over de plaats van het buitengewoon secundair onderwijs in een vernieuwd aanbod en een nieuwe organisatie van het secundair onderwijs.¹ De Vlor drong eerder ook al aan op een relevante deelname van scholen uit het buso aan de tijdelijke projecten 'Schoolbank op de werkplek'.²

Dit voorontwerp van decreet geeft een decretale basis voor duaal leren vanaf het schooljaar 2019-2020 in OV3 en OV4. Dit vormt een verrijking van het bestaande aanbod. Doordat de huidige alternerende beroepsopleiding tijdens de integratiefase blijft bestaan, is het gegarandeerd dat meerdere vormen van werkplekieren in het buitengewoon onderwijs naast elkaar kunnen functioneren.

2 Beleidsdesign en de implementatie

De Vlor waardeert dat het duaal aanbod in het buso OV3 en OV4 uitgerold wordt samen met de uitrol van het duaal leren voor het gewoon secundair onderwijs.³ Het is belangrijk dat jongeren de keuze hebben tussen duaal leren in verschillende onderwijs- en opleidingsvormen van het secundair onderwijs.

De tijdelijke projecten kunnen in het volgende schooljaar verder werken en vanaf het schooljaar 2019-2020 opgaan in het nieuwe duaal buso. Dit biedt continuïteit om goede praktijken die nu al bestaan op een zinvolle manier te integreren in het nieuwe kader. De Vlor blijft wel vragende partij naar een gedegen evaluatie van deze tijdelijke projecten. Daar kunnen immers kritische randvoorwaarden uitkomen waarmee in het verdere implementatieproces moet worden rekening gehouden.

3 Cruciale succesvoorwaarden

Om van duaal leren in het buso een succes te maken, moet volgens de Vlor worden voldaan aan zeven voorwaarden. Deze vloeien voort uit de specifieke noden van de leerlingen in het beroepsgericht buitengewoon secundair onderwijs.

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de modernisering van het studieaanbod in het secundair onderwijs](#), 21 februari 2017; Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#), 3 oktober 2017.

² Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de uitbreiding van het tijdelijk project 'schoolbank op de werkplek' \(2018-2019\)](#), 8 maart 2018.

³ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de aanloopfase van het duaal leren](#), 19 april 2018; Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over het voorontwerp van decreet duaal leren](#), 12 oktober 2017.

3.1 Garanties voor zowel een duaal als een lineair traject op verschillende momenten in het studietraject

De overheid gaat uit van een verschuiving van leerlingen tussen de duale en de niet-duale vorm van buso. De Vlor drukt daarom zijn bezorgdheid uit voor de organiseerbaarheid van de verschillende opleidingstrajecten op een school binnen de bestaande regels voor rationalisatie en programmatie.

De raad vraagt dat er zowel op het niveau van het decreet als bij de verdere implementatie van het duaal leren in buso meerdere trajecten open blijven liggen voor de leerlingen. Zo is het belangrijk dat zij zowel bij de start in de integratiefase als bij de start van de kwalificatiefase kunnen kiezen voor duaal leren, ongeacht de keuzes die ze daarvoor hebben gemaakt. Het decreet legt terecht geen lineair verband tussen duaal leren in de integratie- en de kwalificatiefase.

De Vlor vraagt dat er garanties zijn voor het verderzetten van leertrajecten als blijkt dat de tewerkstelling binnen duaal leren niet leidt tot een adequaat leerproces. Een flexibel traject afgestemd op de specifieke leer- en ontwikkelingsnoden van een individuele leerling behoort tot de essentie van het buso. Als trajecten niet werken, moet een jongere kunnen (terug) instromen in het niet-duaal aanbod van het buso OV3 en OV4.

Het is dan ook wenselijk dat scholen opleidingen kunnen organiseren in zowel duaal als niet-duaal leren. Beide alternatieven moeten daarom naast elkaar kunnen worden aangeboden in een bepaalde school.

Gelet op de vigerende rationalisatie en programmatienormen, zou de organisatie van beide leertrajecten wel eens kunnen leiden tot spanningen, zeker in de kwalificatiefase. Deze normen staan al onder druk door veranderende leerlinginstromen ingevolge het M-decreet. Die zeer hoge druk op de rationalisatienormen blijkt ook al uit de eerste ervaringen met het project 'Schoolbank op de werkplek'. De Vlor vraagt om overleg en bijsturing van de rationalisatienormen die gelden voor scholen buso. De raad pleit voor een flexibeler kader voor programmatie en rationalisatie in het buso om zo adequaat in te spelen op de specifieke noden van de leerlingen.

3.2 Garanties voor de arbeidsmarktpositie van de leerlingen

Art. 4 van het voorontwerp beperkt terecht de tewerkstelling tot het reguliere arbeidscircuit (gelet op de finaliteit van OV3). De Vlor wijst erop dat het wel een serieuze uitdaging wordt om een voldoende aanbod aan werkplekken te garanderen voor leerlingen met specifieke noden. Dit zal een volgehouden engagement en redelijke aanpassingen vragen van de werkgevers. De Vlor ziet daarvoor een goede decretale basis in art. 16.

De Vlor vindt het daarenboven belangrijk dat in alle betrokken fora (onder meer in overleg met de federale overheid) het gesprek wordt gestimuleerd over een meer inclusieve arbeidsmarkt en 'universal design' van werkplekken.⁴ De Vlaamse overheid zou stimulerende of flankerende maatregelen kunnen nemen om bedrijven hiertoe aan te zetten. Er is zeker nood aan een sterkere sensibilisering van werkgevers over inclusie op de werkplek.

⁴ Zie hiervoor onder meer art. 27 van het VN-verdrag voor de rechten van personen met een handicap.

3.3 Garanties voor handelingsplanning van het hele duaal traject

De Vlor vindt het positief dat de handelingsplanning betrekking zal hebben op zowel de trajecten op school als op de trajecten op de werkvloer (art. 16). Dit moet toelaten dat de school leerlingen begeleidt op de werkplek. De school maakt met de werkgever afspraken over de beoogde leerresultaten en over de redelijke aanpassingen die hierbij nodig zijn. De handelingsplanning is daarvoor een prima basis.

De Vlor stelt vast dat het decreet niet voorziet in een aanloopfase voor duaal buso. De raad volgt de analyse van de overheid dat dit best kan worden geïntegreerd in de toeleiding naar duaal leren en dus past in de handelingsplanning tijdens de opleidingsfase. De toeleiding en de inschatting van de arbeidsrijpheid zijn criteria om een leerling te laten overgaan naar de kwalificatiefase.

De Vlor pleit ervoor dat de regelgeving die uitvoering zal geven aan dit decreet voldoende ruimte laat voor een aangepast lesprogramma en een aangepaste studieduur (in functie van de noden van de lerende). In dit verband verwijst de raad naar de bepaling uit het BVR met uitvoeringsmaatregelen betreffende het duaal leren en de aanloopfase die toelaat dat de periode van 20 opleidingsdagen waarin een leerling geen overeenkomst hoeft te hebben, verlengd wordt (art. 1). De huidige proefprojecten duaal leren in buso laten dergelijke flexibiliteit in tegenstelling tot de regelgeving op het reguliere buso niet toe en dat is jammer.

3.4 Garanties voor een brede vorming op maat in elke opleiding

De Vlor wil dat duaal leren jongeren een stimulans geeft tot verder leren en ontwikkelen. Vanuit dat perspectief is de raad bezorgd over de formulering van art. 9, 2° omdat dit lijkt te suggereren dat jongeren die al een onderwijskwalificatie behaalden, niet meer kunnen deelnemen aan duaal leren. Dit is zeker niet de bedoeling. Daarom moet de tekst van het decreet worden aangepast door te spreken over 'een of meerdere onderwijskwalificaties'. Deze zorg moet verder worden bewaakt bij de uitwerking van de uitvoeringsbesluiten bij dit decreet.

Ten tweede vraagt de Vlor dat standaardtrajecten sowieso algemeen vormende competenties bevatten. Nu lijkt de tekst van art. 16, 6° te suggereren dat dit niet hoeft voor alle leerlingen. Het is nochtans belangrijk dat leerlingen uit het buso, naast arbeidsmarkgerichte vorming, ook een aanbod op maat krijgen van brede vorming (geletterdheidscompetenties, leercompetenties gericht op levenslang en levensbreed leren, ...). In de handelingsplanning kunnen die doelen worden afgestemd op de individuele leer- en ontwikkelingsnoden van de leerling.

3.5 Een volwaardige plaats in de matrix secundair onderwijs

De Vlor stelt vast dat art. 14 een BVR in het vooruitzicht stelt over de duale structuuronderdelen voor OV3 en OV4. De raad vraagt om verder in overleg te gaan over de structuuronderdelen die worden aangeboden en over de benamingen/kwalificaties die na de structuuronderdelen worden uitgereikt. Uitgangspunten hiervoor zijn onder meer het bieden van een waardierend perspectief aan jongeren die voor de opleiding kiezen. Het beoogde assistentniveau moet op een positieve manier in beeld worden gebracht. Een tweede uitgangspunt is dat de opleidingenstructuur moet uitgaan van beroepen die leiden tot duurzame inzetbaarheid en niet van afgelijnde functies. Bij

wijze van voorbeeld verwijst de Vlor naar de huidige opleiding machinale hout- en schrijnwerkerij (i.p.v. paletten- en krattenmaker) en de opleiding winkelhulp (i.p.v. aanvuller). Ten derde moeten de opleidingen leiden tot een reële tewerkstelling op de reguliere arbeidsmarkt. Tot slot heeft de Vlor vragen bij het feit dat voor bepaalde types uit het buso nauwelijks een opleidingstraject is voorzien (bijv. type 4).

De Vlor wil om advies worden gevraagd over dit BVR.

3.6 Garanties voor bijkomende ondersteuning van de leerling op de werkplek

Uit de eerste projecten blijkt dat leerlingen uit het buso succesvolle leerervaringen opdoen in een duaal leertraject mits ze kunnen rekenen op de nodige ondersteuning van de school. Er is nood aan een intake en concrete leerinstructie op de werkplek (gebaseerd op de informatie uit de handelingsplanning). De mentor (begeleider uit het bedrijf) moet kunnen beschikken over ondersteuning in het kiezen van adequate instructiemethodes (arbeidsinstructie omzetten in leerinstructie) en inzicht hebben in de specifieke leerbehoeften van de leerling. Hij moet ook beschikken over pedagogische en didactische competenties.

Opdat deze mentor adequaat kan functioneren, moet hij kunnen terugvallen op informatie van de school over de nodige redelijke aanpassingen en hoe die op de meest pragmatische manier kunnen worden uitgebouwd. Dit betekent onder meer dat de trajectbegeleiders van de school genoodzaakt zijn tot frequentere begeleidingsbezoeken aan de bedrijven waar leerlingen tewerkgesteld zijn. De trajectbegeleiders vanuit de school moeten ook arbeidshandelingen mogen demonstreren ter ondersteuning van de mentor in het bedrijf om zo bij te dragen tot adequate leerinstructie voor de leerling.

Daarom vraagt de Vlor dat de school voor buso beschikt over de nodige personeelsleden om dit vorm te geven (art. 22). Ten tweede is er nood aan een wettelijke basis om de aansprakelijkheid van werkgevers en van leerkrachten uit de buso school te regelen. De Vlor vraagt om daarover het overleg op te starten met de FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg.

3.7 De sociale omkadering van de leerling

De Vlor vraagt om het loon van de leerling in duaal leren los te koppelen van vervangingsinkomens in het gezin. Er is hierover dringend overleg nodig met het federale niveau.

De Vlor pleit ook voor eenduidigheid in de aard van de overeenkomsten tussen de leerling en het bedrijf. Het is niet wenselijk dat het oordeel van de ontwikkelcommissie bepaalt of een jongere een stage-overeenkomst alternerende opleiding (SOAO) dan wel een overeenkomst alternerende opleiding (OAO) moet sluiten. Voor het Vlor is het wenselijk dat alle jongeren in het eerste jaar duaal buso een SOAO krijgen en in het tweede jaar van hun traject een OAO.

De raad herinnert ook aan de andere sociale voorwaarden die werden gevraagd in het advies over het voorontwerp van decreet over duaal leren.⁵ De toekenning van een leervergoeding en de

⁵ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over het voorontwerp van decreet duaal leren](#), 12 oktober 2017, p. 2-3.

vakantieregeling waren hier belangrijke bezorgdheden. De Vlor is voor buso-leerlingen ook bezorgd over de totale studie- en/of werkbelasting.

4 Samenvattend

De Vlor waardeert dat het buso duaal kan worden ingericht. Maar de Vlor blijft wel vragende partij naar een globale visie op een vernieuwd buitengewoon secundair onderwijs waarin het buso volwaardig deel uitmaakt van een opleidingsstructuur voor het secundair onderwijs. De Vlor zal in het volgende werkjaar de modernisering van het buso in al zijn aspecten op de agenda zetten. De raad zal ook een studiedag organiseren over de noodzakelijke aanpassingen voor redelijke aanpassingen op de werkplek voor leerlingen met specifieke noden.

Marleen Colpin
secretaris Raad Secundair Onderwijs

Saskia Lieveyns
voorzitter Raad Secundair Onderwijs